

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1'50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 7. septembra 1934.

Upravištvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Delegatom slovenskih bojnikov!

Prihajate na delegatsko zborovanje v Ljubljano. Vsekakor ste v skladu s svojimi tovariši, ki jih zastopate, prevzeli nase veliko odgovornost zase, za tiste, ki so vas poslali in ne v najzadnji vrsti za ves slovenski narod. Ne bomo ponavljali, kar smo že v našem slovenskem listu dovolj poudarjali. Tudi vemo, da ste polnoletni možje in vam torej ni treba nobenih varuhov. Vsaka, tako tudi vaša organizacija, mora sloneti na najširših plasteh naroda, iz njega, vanj in zanj se prelije vse življenje, ki je najkrepkejša osnova za srečo in blaginjo vsake družbe in združbe. Fašizem, pa tudi v potajeni obliki, je nasprotje in zanikanje narodnega sodelovanja. Tudi najboljši in najčistejši značaji v vodstvu vaše organizacije se ne morejo izogniti sili, če jim vi dajete v roke brezpogojno to silo, da

jo porabijo — proti vam, ker brezpogojno slede »ukazom« — kakor je to »Prelom« povedal — »Saveza ratnih dobrovoljaca, sreske organizacije u Ljubljani«.

Mnogokaj bi vam radi povedali, da bi globlje posegli v svoje slovensko dušo in se zamislili z veliko vero v prihodnost svojih otrok, ki je le na domačih tleh, v tej sveti naši zemlji, toda prostor v listu nam je skromno odmerjen.

Proučite korenito vsak predlog, zlasti k d o ga predlaga, proučite pa predvsem pravila, ki morajo biti taka, da ne bodo žalila vaše moške samozvesti, da ste v svoji organizaciji vi in edino vi in vi sami s svojimi tovariši, ki jih zastopate, upravitelji in gospodarji v okviru obstoječih zakonov, — pa prav nihče drugi.

Obrtniki v Sloveniji

Preteklo nedeljo, 2. septembra t. l., so zborovali v Ljubljani obrtniki iz Slovenije. Ena skupina »Zveza obrtnih društev« je imela svoj shod, druga skupina, ki je v »Društvu jugoslov. obrtnikov« pa svojega. Slovenska obrt je v veliki gospodarski stiski, število obrtniških obratov pada danes dan za dnem in so nekatere stroke, n. pr. čevljarstvo in krojaštvo že skoraj čisto opešale. Obe skupini sta poudarjali, da so davčna bremena za obrtnike previsoka, da je treba šušmarstvo odpraviti in preprečiti s kaznimi itd. Govorili so tudi, da naj se uvede moratorij tudi za obrtnike ali naj se pa tudi moratorij za kmete odpravi ter da naj se obresti za dolgove znižajo.

Da je gospodarsko stanje obrtnikov v Sloveniji težko — še težje in žalostnejše je gospodarsko stanje slovenskega kmeta — je gotovo. Na nobenem izmed obeh zborovanj, pa ni bilo čutiti, da bi obravnavali stvari in iskali potov k izboljšanju iz posebnih slovenskih razmer, ki so popolnoma drugačne tudi v

obrnitstvu kot so pa drugod. Slovenski obrtnik je najbolj navezan na kmeta in delavca, vse bolj odvisen od urejenega denarstva kot je na jugu, kjer je obrt manj razvita, in kmet in delavec dajeta mnogo manj zaslužka obrtniku kot v Sloveniji, razen po mestih. Ker je v Sloveniji denarstvo čisto zastalo, je udarjen tudi slovenski obrtnik, bolj kakor pa obrtnik v južnih krajih, kjer ni in ni bilo razvitega denarstva in kredita. Nekatere stroke slovenske obrti se morejo prav razmahniti le, če izvažajo svoje izdelke, n. pr. pohištveni mizarji itd.

Širite in naročajte naš tednik!

Za to ni mogoče razumeti, kako da je sklenila druga skupina, ko je dala v »Društvu jugoslov. obrtnikov za dravsko banovino« resolucijo, s katero zahteva, da naj se ustanovi v Sloveniji ločena zbornica za obrtnike ter da naj se okrne ljubljanska zbornica za TOI, v kateri so tudi vsi slovenski

obrniki, ko bi ločena obrtniška zbornica bila le samo podružnica centralne obrtniške zbornice, ki jo vodi Miloš Stanojevič, ki je tudi osebno prišel na nedeljski shod »Društva jugoslov. obrtnikov za dravsko banovino« v Ljubljano. Lahko, da imajo marsikateri tisti slovenski obrtniki, ki so nezadovoljni z nekaterimi osebami, ki zastopajo sedaj obrtnike v slovenski skupni zbornici za TOI, popolnoma prav, ko nasprotujejo sedanjim zastopnikom obrtnitstva v slovenski zbornici za TOI, lahko da so opravičeno nezadovoljni tudi z sedanjimi razmerami v sedanji skupni zbornici ali pa z nekaterimi osebami v nji. Za to pa še ni ustanova skupne zbornice slaba in ne gre zametavati načela skupne zbornice zaradi osebnih zadev. Osebe lahko gredo, stvar pa mora ostati. Skupna zbornica za TOI je potrebna zaradi slovenskega gospodarstva. Skupna zbornica lahko zastopa slovenske gospodarske koristi z veliko večjo močjo kot dve ločeni zbornici, od katerih bi ena ne bila, kakor kažejo tisti, ki jo od drugod vsiljujejo, niti ne neodvisna. Ločena obrtniška zbornica bi za slovenske obrtnike ne mogla dosti doseči, ker bi bila tudi finančno preslaba, ker bi jo morali obrtniki sami vzdrževati in ne bi dobivala prispevkov industrije in trgovine. Kako je z obrtniško zbornico v Sarajevu je znano; prispevkov od večine obrtnikov, ki so vsi v stiskah, ne dobiva in živi od kredita. Aparat take ustanove, ki nima denarja na razpolago, ne more biti dober. V Sloveniji prispeva za skupno zbornico veliko industrija in trgovina. Je pa še ta nevarnost, če bi se sedanja skupna zbornica ločila, da bi v ločeni industrijski in trgovski zbornici preveč odločevala industrija, ki ni vsa v slovenskih rokah in zlasti pri tistih industrijah, ki jih imajo v rokah delniške družbe, čez noč pridejo delnice v tuje roke, s tem pa tudi glas podjetja v zbornici. Če mi kdo v domači hiši uganja stvari, ki mi niso všeč, bom nepridiprava prijel, ne bom pa podiral hiše same ali pa jo izročal sosedu, da bi mi sosed gospodaril. Kdor tako dela ni resen človek, še manj pa je dober gospodar in koplje jamo sam sebi. —

Vsak Slovenec naj bere tednik „Slovenija“

Janez Kočmur:

Nekaj spominov

(Nadaljevanje.)

Po prihodu na Dunaj je bila moja prva pot v tajništvo socialno-demokratske stranke XVI. okraja. To mi je bilo tem lažje, ker se je to nahajalo v delavskem domu, kamor je bil sklican kongres. Za časa svojega bivanja v Ljubljani mi je bil namreč ponovno svetoval, naj pridem kdaj na Dunaj, v Ottakring, ogledat si ustroj in delovanje takojšnjih organizacij. Saj je sam stanoval v tem okraju, zato je moral že dobro poznati ondote razmere. Ottakring je tedaj štel 120.000 prebivalcev, samih delavcev, in je veljal za najbolje organizirani okraj. Bilo je še zgodaj, pred osmo uro, v tajništvu pa že vse živo, kakor v panju. Prihajali in odhajali so v raznih zadevah delavci in delavke vseh starosti. Stopil sem k prvemu uradniku za pultom in mu razodel svojo željo. Pogledal me je nekoliko nezaupno, se odstranil in se hip nato vrnil v družbi še enega. »Sever, glavni zaupnik«, se predstavi drugi. Bil je poznejši državni poslanec, ki je njegova žena v letošnjih februarjskih bojih padla na barikadi, v času, ko je on že bil v zaporu. Težko ranjena je menda bila tudi njegova hčerka. Legitimiral sem se in ponovil svojo željo. Še par pojasnil in postal je zaupen. Najprej sem prosil za Cankarjev naslov. Ta mi je bil sicer znan, a hotel sem vedeti, kako deluje evidenca. Opozoril sem, da bo pod C, ne pod Z. »Tako!« mi pokaže za komaj pol minute karto rožnate barve. Bral sem »Schriftsteller itd.«. Napisanih je bilo še več drugih podatkov.

Zaupnik mi je razložil vso upravo organizacije, opozoril na vsako malost in nazadnje opisal tudi

naloge zaupnikov ob najrazličnejših prilikah. Dolej sem si bil domišljjal, da imam vse v mazincu; toda moral sem si priznati, da mi je vse, kar vidim in slišim, skoraj popolnoma novo. A to je bila samo strankina organizacija! Ko je končal s to, mi je pokazal in razložil druge. Razkazal mi je ves velikanski dom. Če sem bil prej iznenaden, sem zdaj strmел na vsakem koraku: dvorana za dvorano, predavalnice, knjižnice, čitalnice; vse smotrno opremljeno. Zlasti sem občudoval sijajne pomočke in zbirke za nazorni pouk v vseh mogočih strokah. Tu izobraževalna organizacija, tam mladinska, zraven organizacija delavk, dalje delavski telovadci, sportniki, prijatelji prirode, prijatelji otrok, stenografi; potem strok. organizacije, zadrage, pevci, godbeniki in še in še. Krona vsega je bila velika glavna dvorana z obsežnimi galerijami, neprimerno večja od ljublj. univerze. Na samem odru je imelo par dni pozneje dovolj prostora 120 filharmonikov; zraven bi bil še lahko nastopil številan pevski zbor. Z dvorišča se je čula godba. »Tudi ta je naša,« je opozoril vodnik. »Vsako nedeljo je koncert.« V vsej veliki stavbi vrvenje kakor v mravljišču. Tu seja, tam zborovanje, predavanje, shod. V pritličju eden celo češki.

Ogledovanje je trajalo nad tri ure. In še je pripomnil zaupnik, da nisem videl vsega. Moderne, vsem zahtevam higijene ustrezajoče prodajalne konzumnih zadrug sem si ogledal drugi dan; dalje restavracijo, kavarno in prostore v podzemlju. Spoznal sem: Cankar je imel prav, da me je spravil sem. Kajti šele sedaj sem uvidel, kako revni smo Slovenci, pa tudi, da smo mnogo sami krivi. Obogatil sem svoje znanje bolj, kakor da sem prebral ne vem koliko opisov in navodil. Dobljene vtiske sem skušal pozneje izkoristiti. Začetek se mi je še nekako posrečil.

Stopajočemu opoldan po Bellariji proti Ringu, so mi stopili pred oči posamezni dogodki iz minule volilne dobe. Tedaj sem bil drugoval Cankarju na več njegovih shodih. Imela sva torej dosti časa za pomenke in spoznavanje drug drugega. Omenim pa naj takoj, da so bili ti pomenki največ praktičnega značaja. Opazil sem, da je bil nenavadno pronicav opazovalec ljudi; tudi da mu ne uide nobena malenkost, čeravno se je večkrat zdelo, kakor da je ne vidi. »Ljubljana naj se skrije pred Zagorjem«, je dejal po shodu v Toplicah, kamor sva bila prišla s shoda na Vačah. Izenadila ga je nenavadno velika udeležba delavcev, prišedših iz oddaljenega Zagorja. »Ljubljancanom je še Mestni dom predaleč«, je menil. Sploh mu je bilo všeč ljudstvo tod, ki naju je, ne vedoč, kdo sva, povsod prijazno pozdravljalo. »Vidiš, tudi med seboj se pozdravljajo... Ti pozdravi niso tista prazna mestna formalnost... Iz njih se zrcali srčna kultura. To je vpliv Zagorja, viden uspeh enega samega človeka, ki pojmuje svojo nalogo resno...« Njegovega finemu čutu ni ušlo, da poslušaleci njegovih izvajanj niso odobravalij tjavendan, temveč so ploskali na mestih, ki jih je tudi sam imel za važne. Na tem shodu se je pripetilo, da je potegnil iz žepa molek, češ: »Glejte, za brezverca me proglašajo; kakšen brezverec pa je to, ki nosi paternoster s seboj?!« Zgodovina tega molka je nad vse zanimiva, njegova darovalka mu je edina stala neustrašeno ob strani v njegovih najtežjih urah na ljubljanskem gradu ob začetku vojne.

Prišedši pred justično palačo, slišim za seboj od nekom mi tako znano požvižgavanje. Ozrem se in vzkliknila sva dva hkratu: oni drugi je bil bivši podravnatelj ljubljanske tobačne tovarne Mavro Topolansky. Mož je bil sicer nestrpen Nemec, a prav tako hud nasprotnik vsega, kar je količkaj

N. K.

Zanimivi razgovori

Večkrat nanesejo opravki, da pridem v Ljubljano, odkar sem pa šole zapustil, v njej še nisem prenočeval. Onega dne sem pa le moral ostati čez noč v Ljubljani, in najel sem si sobo v nekem hotelu, ki je — kakor sem pozneje zvedel — zbirališče generalnega štaba borčevske vojske.

V gostilniški sobi je bila pri dveh mizah bolj glasna družba. Mislim, da niso sedeli pri prvem litru tisti večer, pa tudi pri zadnjem ne, kakor je bilo kasno. Sédél sem k prazni mizi in si naročil večerjo. Komaj sem založil zadnji grižljaj, pa pride k meni znana prikazen iz ljubljanskih lokalov. Nekdaj sva si bila sošolca, govorila sva tudi pozneje večkrat, pa si nikoli nisva imela kaj prida povedati. Toda tega večera me je kar nekam spravil v ogenj, brž ko je prisedel. Vedel sem namreč, da se zadnje čase zelo ogreva za Borce in da mora veliko vedeti, ker veliko govori. Povabil sem ga torej, da greva malo na izprehod po Ljubljani in se pri tem kaj pomeniva. Bil je takoj pripravljen, poslovil se je od svoje družbe, jaz pa sem medtem plačal svojo večerjo in odšla sva.

»No, zdaj si v sedlu in politična kariera tja do ministra se ti odpira, kakor vidim. Sem že mislil, da te je Avstrija kar pod seboj pokopala, ker si se do zadnjega tako zvesto držal »deutschfreundlichen gesinnten Slovenentums«. Pa si presedlal kar spretno. Čestitam!«

»Prosim te, jaz sem bil vedno realen politik in lojalen državlján. Kakor ti gori krojijo kapo, tako nosi, drugače nikamor ne prideš.«

»Tega ti ne oporekam, ker vem, da za svojega moža povsod najdeš prostor. Dokler si bil še praktikant v Trstu, si bil »cikorijaš« in »Turnvereiner« obenem. Toda, povej mi odkrito, kaj prav za prav pričakuješ zdaj od »Boja«?

»Zase okvir, za nekatere zastor, za mnoge zrcalo, za večino lepo sliko, za marsikoga praznoto, za tega ali onega pa orodje, za narod pa — kar ostane. Glej, takole ti povem po pravici. Kaj bi onegavil, saj se pozna. Rečem pa ti tole: »Bój« ima svoj pomen za prihodnost!«

»Beži, beži, ali mar misliš, da bodo večno trajale te razmere, ki so kakor nalašč, da se skoti tudi kaj takega, kar bi v normalnih časih že v kali prezračila svobodna javna kritika.«

»Vprav zato je »Bój« nujna potreba. Le pomisli, kolikim Slovincem sta nemčurstvo in šušterskičianstvo za časa Avstrije rešila življenje in imetje po svojem patrijotizmu. Marsikateri patrijotično pobarvan kmet je skril svojo pšenico v pleve in jo rešil rekvizicije, ker so komisije le narodnim ljudem z vso strogostjo zakona gledale na prste in v kašče.«

Rojaki, pravi Slovenci, ki Vam slovenstvo ni prazna beseda, spominjajte se tiskovnega sklada za naš tednik! Prispevke pošiljajte na upravo tednika »Slovenije«, Ljubljana, Wolfova ulica 12. Naš čekovni račun pri poštni hranilnici ima številko 16176. Vsak prispevek za naš tiskovni sklad je dokaz, da je darovalec vojščak v slovenskih okopih.

»Vse zavisi, v čigavih rokah je ključ.«

»Bodi prepričan, da tak ključ nazadnje le pride v prave roke.«

»Ne verjamem. Kdor enkrat drži, ne izpusti zlepa. Z zlatom natovorjen osel pa ključa sploh ne rabi.«

»Pomni, da se tisti, ki imajo take ključ v varstvu, morajo zavedati, da je ta osel, ki ga jašejo, precéj muhast. In ta muhavost prihaja od zaupanja.«

dišalo po krščanskem socializmu, ki je tisti čas cvetel v tobačni tovarni na debelo. To njegovo lastnost sem večkrat spretno izkoristil. Navzlic temu je mrzil Kasino in njegovo družbo, v katero je le redko zahajal. Znano »Grüne Insel« vsaj meni nasproti ni imenoval nikoli drugače kakor »Idiotenklub«. Cenil je pa dr. Tavčarja in še nekatere radi njihove udarnosti — pač nekoliko tudi radi znane slovensko-nemške zveze v kranjskem deželnem zboru. Srečanje s tem možem mi je bilo v tem trenutku prav dobrodošlo. Povabil me je za drugo jutro k sebi. Bil je ravnatelj tovarne na Rennwegu. Kakor nalašč, sem si mislil, spomnivši se Cankarja, ki je bil strasten kadilec.

»Vem, da kadite cigarete, toda žal, ravno danes nimam nobenih,« je začel drugo jutro, še preden sem kaj rekel. »Tu sta dve tovarni,« je pojasnjeval. »Ta izdeluje samo specialne cigare, otakarinska pa cigarete. Oni ravnatelj ne kadi cigaret, zato mu jaz pošiljam cigare, on pa meni tobak. Jaz jih sam zvijam; le pri pivu vlečem viržinke. Samo radi teh mi je žal Ljubljane. A jih vseeno ne stradam.« Med govorjenjem, spominjajočim na brundanje starega medveda, je stikal po predalih velikega pisalnika, vlačé iz njih zavitke raznih cigar. »Pustite, gospod ravnatelj, s cigarami mi res ne ustrežete,« sem odklonil in se zahvalil. Pojasnil sem, da bi še cigaret ne obdržal za sebe, nego bi jih dal prijateljem. »A, to je druga stvar,« je pomežiknil. »K prijateljem ne smeš praznih rok. Potem se bo pa že kaj našlo.« Segel je v polico in

»Toda, nikar ne pozabi, da se zaupanje začenja in končuje z denarjem, in da vsak varuh ključev nateguje vajeti z izhopenih potov, da se izogne ljudskemu zaupanju, ko je v sedanji krizi tako trda za denar. Da se obdrži v sedlu, mu ne bo mar, četudi pomandra najlepšo pšenico.«

»Tega pa bodo krivi tisti, ki muhavega osla zbadajo v nevarne skoke.«

»Saj vendar drugače ne moreš spraviti jezdeca s sedla.«

»Tisti, ki je služil pri konjenici, pozna tudi drugačne načine.«

»Povem ti, da bi jaz, ki vedno odkrito merim, ne bil sposoben za tako telovadbo.«

»Zato se ti pa cilj izmika. Proti gadom je treba pravih rokavic. In teh nima vsak.«

»Toda pustiva to. Slišal sem, da si zdaj v drugi službi.«

»Dá, že nekaj let. Prejšnji šef je prišel »na boben«, kakor ti je znano. Z novim gospodarjem se povsem dobro razumeva. Potrpeti pač morava drug z drugim.«

»No, kar se tega tiče, ti rad verjamem. Podedoval si precej in bi se lahko bil že osamosvojil. Z delom se nisi nikoli pretegnil. Zato pa raje služiš. Vsake spremembe, če ni 100-odstotne varnosti, da se bo dobro iztekla, se otrešaš. Če pa po sili razmer vendar menjaš gospodarja, ostaneš to, kar si bil — hlapec Jernej, ki pa pravice niti ne išče. Zdi se mi, da te gospodar plačuje bolj za tvojo prekanjenost in navidezno udanost, ki jo ima za pristno, kakor pa za storitev tvojega dela. Pomisli vendar na svojo rodovino, na svoje otroke! Kdaj boš pameten?«

»Pojdi se solit ti in tvoje moralne pridige! Gospodarju dam, kar mu ugaja, sebi pa delam. Za

nasprotno se ne vpraša. Rodovina bo živela, dokler bom živel jaz, potem pa — Bog pomagaj!«

»In delo, ki ga zase vršiš, naj bi plačeval »Bój«?

»Menica je »in bianco«; nekdo jo bo moral plačati. Tebi sem odkrit, četudi vem, da tega, kar ti povem, ne boš držal zase.«

»Imaš zopet svoje račune tudi s tem, kar si mi povedal. S tvojim dovoljenjem bom torej objavil najin razgovor v »Sloveniji«.

»Pa še to povej, da se bije v »Boju« prikrita borba, kdo bodi slovenski Mussolini in kdo naj odfrči. Jaz se ne navdušujem za nikogar, ker mi je Hitler vse bolj simpatičen. Veš, nič se ne ve, kaj še lahko pride.«

»In misliš, da bi hitlerjanske metode našle med Bojeveje posnemovalcev?«

»Hitler je vzor za metodo, za vsebino rajni Dollfuss, Mussolini pa za ideologijo.«

»Tega ti pa kar ne verjamem.«

»Korporativizem je po vsem svetu na pohodu. Morda se vrnemo nazaj v stare slovanske zadrage preko fašizma.«

»Potemtakem pa zavržimo v staro šaro vsa načela in klonimo tilnik v jarem neizprosne usode, ki nam jo prinaša vseodrešujoči, vsevoditeljni, vsevedni, vsefašistični »Bój«.

»Šalo na stran. Individualizem se preraja v fašizmu. Rešuj sebe, za drugo ne vprašaj.«

»In narod?«

»Hm...«

Tu sva zaključila najin razgovor. Povabil sem ga, naj me obišče, da se še podrobneje porazgovoriva na mojem domu. Pri vsej vihravosti je satajsko zvit. On bo prišel na zeleno vejico, četudi preko razdejanj. Kar se bova pogovarjala, bom sproti poročal. Smem?

Pravniška slovenščina, »Službeni list« itd.

Cigale in dr. Babnik z Milčinskim, dr. Danilo Majaron, dr. Vidic, Kavčnik, Regally in Bežek ter pred njimi in za njimi cela vrsta drugih slovenskih pravnikov je v preteklih časih z velikim trdom in skrbnostjo sestavljala slovensko pravno imenoslovje ter oblikovala bolj ali manj srečno slovenski pravniški jezik — dokler ni zaživela pravna fakulteta na slovenskem vseučilišču. S slovensko pravno fakulteto je bila ustvarjena trdna podlaga za razvoj slovenske pravne književnosti in znanosti. Slovenska pravna fakulteta obstoji že 15 let, pa vendar izgublja slovenski pravniški jezik slovensko barvo. Slovenščino v pravniški praksi kvari seveda žurnalščina, ki je v zadnjih 15 letih postala taka, da se Bogu usmili.

Ta jezik je zašel tudi v uradne spise, ne le v vloge, ki jih vlagajo odvetniki in notariji ter stranke, ampak tudi v sodbe in uradne odločbe. Če bi kdo začel pregledovati n. pr. v sodnijskih arhivih slovenske pravne spise, ki so stari 50 let, ter jih primerjal z današnjimi, bi se čudil, koliko pravilnejši in lepši jezik so pisali slovenski pravniki takrat, ko so začela slovenska sodišča po Pražakovih jezikovnih naredbah po slovensko uradovati, kot ga pa pišejo danes ta dan, ko je postala slovenščina državni in ne le uradni jezik.

Za slovensko pravno imenoslovje je dandanes odločilen »Službeni list«, ki ga izdaja banska uprava.

Širite in naročajte naš tednik!

položil predme par kartonov najfinejših cigaret. »Tu!« se je pomenljivo namuznil, mrdajoč s košatimi brki. »Pripravil sem jih za obrtnega nadzornika, ki mi prav zdaj stika po tovarni. Telefoniram pa po druge. Bilo bi nespametno, kupovati jih, če ste pri izvirku. Vrag vzemi monopol! V finančnem ministrstvu kadé vsi ukradene... zakonito ukradene, prosim! Take, za poskušnjo...«

Fej, vrag! Pogledal me je iznad naočnikov, kakšen vtisk so napravile name njegove besede. Ko sva dodobra prerešetala vse, kar ga je zanimalo, me je spremil dobro otovorjenega do tovarniških vrat. »Cerberusi so povsod enaki,« je namežiknil. Pozdravite mi Lavrenčiča, Möller naj me pa... Lavrenčič je bil vratar, Möller pa ravnatelj ljubljanske tovarne.

Napačno bi bilo misliti, da omenjena zgodbica in tiste, ki jih bom še opisal, ne spadajo v okvir spominov, ki jih pišem. Takele anekdote dajejo pravi kolorit dogodkom in pravilno ponazorujejo dobo, ki so se v njej odigrali. Zato bi slika ne bila popolna, če ne bi omenil še takratnega pristava Ignacija Elsnerja, poznejšega ravnatelja ljubljanske tovarne. Tudi ta je bil Nemeč, toda zavedal se je, da živi na slovenskih tleh in se je po tem tudi ravnal. V službi je bil strog, toda nepristranski; kjer bi se drug razburjal, je opravil on z lepo besedo. Delavstvo se ga spominja še danes kot najboljšega predstojnika. — Bil je dan premiere farse »Pohujšanje v dolini šentflorijanski«, Cankar pa suh ko poper. »Prideš?« me vpraša opoldan.

va v Ljubljani, in ki priobčuje prevode zakonov iz »Službenih novic«. Zakoni pri nas ne izhajajo avtentično v slovenskem jeziku, ampak samo v srbsko-hrvaškem. Zaradi tega, ker sploh nimamo pravega in avtentičnega slovenskega besedila zakonov in se razglajajo avtentično zakoni le v srbsko-hrvaškem jeziku, je nastala že večkrat zmeda v praksi, n. pr. ravno glede odprave fidejkomisov. Prevode iz »Službenega lista«, ki naj bi se imenoval »Uradni list«,

ponatisku-jejo tudi v posebnih zbirkah zakonov. Besedilo zakonov, priobčeno v »Službenem listu«, je podlaga za vso prakso in tudi za znanstveno pravniško delo.

Spominjajte se našega tiskovnega sklada!

Iz »Službenega lista« je prišla »zaščita« stanovanjska in kmečka, čeprav imamo za ta pojem lepo slovensko besedo »varstvo«. Začeli so »predajati«, namesto da bi po slovensko »izročali«. Zakon v sodnem kazenskem postopanju je uvedel besedo »tožilec«, namesto »tožnika«, tudi »branilec« bi ostal lahko »zagovornik« kot je bil prej že deset in desetletja. Dr. Breznik je dognal, da je prava slovenska beseda »obravnav«, ne pa »razprava«,

»Brez skrbi«, odgovorim. Razumel sem njegovo vprašanje, bil pa sem tudi sam brez beliča; toliko da sem imel za črno kavo. Zvečer je bilo gledališče dobro zasedeno; tudi predstava je šla po sreči. Počakal sem ga na sedanji Aleksandrovi cesti. Prišel je sam, takoj po zaključku. »Imaš kaj?« — »Samo cigarete,« in stisnil sem mu dva kartona finih. »Še boljše,« se je razveselil; »drugače bi jih moral kupiti. Imam nekaj — dal mi je Schwentner. Pojdi z menoj, povabim te.« — »Kam?« — »V uni-onsko klet. Povabil sem vse igralce. Drugam ne morem, nimam toliko; tam je čedno in dobro, pa — poceni.« Odklonil sem in hotel oditi, videč prihajati posamezne igralce. »Počakaj,« me je zadržal. »Greva malo naokoli. Nočem biti prvi. Sploh nisem za take stvari, pa je navada, da dá avtor za likof.« S predstavo je bil prav zadovoljen, še bolj mu je bilo všeč, da je bil ta večer dobre volje tudi njegov založnik. »Sam sem režiral, vedel sem, da bo dobro,« je dodal ponosno. »Od kod ti toliko cigaret?« se je zanimal. »Dobil sem jih v dar — prav za tebe.« Ko sem mu bil povedal, kako in kaj, mi je naročil, naj se zanj zahvalim pri Elsnerju; od njega namreč sem dobil cigarete. Poprosil sem ga bil zanje privatno, prepričan, da ne bo odklonil, če mu povem, zakaj jih rabim. Sam jih sicer ni imel — načeloval je izdelavi cigar — a jih je preskrbel. Zahvale mu radi zahtevane diskrecije nisem mogel sporočiti.

(Dalje prih.)

ki je bila v slovenščino prinesena od drugod. Veliko izrazov je zašlo v slov. pravniški jezik že v prejšnjih časih iz žurnalsčine, ki je že za Jurčiča hudo kvarila pravo slovenščino. Današnji dan pa žurnalsčina nekako iz načela piše jezik, ki je tuj slovenskemu duhu.

V tekočem mesecu je priobčil »Službeni list« »Zakon o razrešitvi rodbinskih fidejkomisov«. Že naslov ni pravilen, kajti »razrešujemo« in »rešujemo« uganke, pravna razmerja pa »odpravljamo«, če jih pozneje ni več. Tudi »rodbina«, čeprav je sedaj splošno v navadi, je prišla iz žurnalsčine, prav po slovensko bi rekli »rodovina«, kakor je pisal že Japelj, Valjavec, Cigale in Janežič ter govori še danes kmečko ljudstvo. Napačno je pa gotovo uvajanje besedi »grajanski zakonik« za »državljanski zakonik«, kajti že Cigale je prevajal »državljanski zakonik«, Regally in Bežek prav tako, in nikomur ni padlo v glavo do najnovejših časov, da bi predrugačeval staro in že tri življenjske dobe uvedeno ime »obč. državljanskega zakona«, ki ga tako imenuje tudi vsa starejša zakonodaja in praksa. »Grajanski« pomeni v čisti slovenščini prav za prav grajski — graščinski in sicer po Levstiku;

Škrabec, ki je sicer res rabil izraz »grajansko« pravo, ni bil pravnik. Nekaj drugega je »državljan« kot pa grajan, če bi to imel biti prebivalec hrvaškega grada — slovenskega mesta! Quiesta non movere, zlasti ne v pravnem imenoslovju! Prav nerodno pravi prevod »Zakon o odpravi fidejkomisov«, da »postane fidejkomisna imovina solastnina tistega, ki se je zatekel na dan 28. junija l. 1921 kot posestnik fidejkomisa«. To je gotovo napačno, kajti »zateče« žival, če se izgubi, posestniku fidejkomisa pa ni po »Zakonu o odpravi fidejkomisov niti letati treba, ampak je lahko čisto pri miru, samo da je bil 28. junija 1921 posestnik fidejkomisa.

Pravniški jezik je rad pri vseh narodih trd in okoren, zlasti pri Nemcih, ker mora gledati predvsem na to, da poda pravilno pojem in da je vseskozi logičen. Če je pa razumljivo, da je skladna pravniškega jezika težja, mora biti pa gotovo imenoslovje čisto v duhu jezika, in slovensko pravno imenoslovje popolnoma v duhu in barvi slovenskega jezika in ne gre starih slovenskih pravnih izrazov nadomeščati s tujimi.

Fr. M.

Zidovi Jerihe

Avstrijsko nemštvo je znalo že pred vojno ustvariti okrog sebe zidovje, preko katerega je bil dovoljen dostop samo renegatom nenemških narodov. Po vojni se to nemštvo ni ničesar naučilo, niso se pa naučila tudi ničesar avstrijska oblastva, kar vidimo iz položaja koroških Slovencev. Ista zavožena pota, isti načini, ista obrekovanja, sumničenja, isti pogledi na druge narode, isti strup v časopisju, ista vzgoja v šolah. O nas Slovencih, v nasledstvenih državah, niso imeli niti najbližji mejni prebivalci, kolikor so Nemci ali renegati, boljšega mnenja, kakor kak kolporter »Freie Presse«, »Kärntner Tagblatt« ali »Freie Stimmen«. Samemu sebi so kadili, da je megle krog in krog postajala dovolj zgoščena ter razgledi in pogledi čim motnejši. Vsa leta po vojni, ko sem prihajal po trgovskih opravkih bodi v Gradec ali Celovec, Dunaj ali Linz, sem slišal, da je obljudena naša država po poldivjakih, in edino tam, kjer živi nekaj Nemcev, par renegatov, je še nekaj znakov civilizacije. Razširilo se je mnenje, da ni nihče varen življenja ali vsaj tega, da prinese zdrave ude nazaj, ako potuje v Jugoslavijo. Za nekakega junaka so slavili tiste, ki so si upali preko mejnih kolov k nam.

Čudom čudili so se februarški uporniki, ki so pribežali k nam, da so ostali zdravi, še bolj seveda so se čudili uporniki preteklih tednov, ki je bilo med njimi precejšnje število renegatov, ki jih je Avstrija tako skrbno »erkljala« pred in posebno po vojni. Našim graničarjem, našim orožnikom so peli slavo, kajti ničesar tega se jim ni zgodilo, česar so se bali.

Komaj par dni je tega, kar sedita v naši obmejni vasi in neki imigrant (pristen Nemeč) iz Avstrije pri rujnem vincu. Kako se razumeta? Avstrijec je mnogo prepotoval, bil v vojni, lomi za silo slovensko, kar ne gre gladko, pa povedo roke in noge. Ker si veselo napivata, prisedem. Zgovorni Avstrijec postaja zgovornejši, ko vidi, da znam tudi nemški. Koj mi pripoveduje svoje doživljanje v bojih pri Feldkirhnu na Koroškem.

»Hrabro smo se držali, a nazadnje nas je premoč zajela in pozaprila nas 200 hitlerjevcev v šolo v Št. Vidu pri Glini. Dogovorimo se — pobegnili bomo! Kam? V Nemčijo je predaleč, v Italijo — ne, v Jugoslavijo — nikar. Tja, kjer nas bodo okradli, slekli, pretepli, ušesa in nosove porezali — keine Spur! Torej ostanimo, bo, kar bo. Ohrabrilo se nas je samo sedem mož, ki smo svet nekoliko poznali. Dobro, smo se opogumili, tepeni bomo, ako zbežimo v Jugoslavijo, vendar morda le enkrat, tukaj pa vsak dan.

Ponoči napademo heimwehrovsko stražo. Razorožimo jo, zvezemo, pritisnemo še gorko za spomin na birmo, nato se načrtoma razkropimo in pohod — smer meja Jugoslavije. Mahnil sem jo preko visokih vrhov, ki nas ločijo od Drave. Vodil

me je le moj orientacijski čut. Dolgo sem blodil ob bregu Drave, preden sem se prepričal, da most ni zastražen. Potem jo udarim skozi grmičja ob južnem bregu; vidite, ves opraskan sem še!

Dozdevalo se mi je, da meja ni več daleč, narkar zapustim Dravo in hajd po strmem pobočju na mejo, ki sem jo zaslutil. Nisem se varal. Noč je bila in dolgo sem blodil sem in tje, kajti s podvojenim silo so se mi zbužala svarila soujetnikov v Št. Vidu. Kaj me še čaka! Samemu sebi sem se smilil! Ko bi bil vsaj dan! V tem trenutku zaslišim krepki »Stoj!« Trije graničarji me zajamejo. Skrivil sem svoj hrbet v pričakovanju udarcev. Nič! Nezaupno in vi boste razumeli tudi razočarano odgovorim na prijazno vprašanje, če sem kaj lačen, da lačen nisem, pač pa bi želel vode.

43 ur pota, brez spanja, gospod, verjemite mi, da sem bil žejen ko pes. Trčimo na ta bridki spomin. Moč nadaljuje po dolgem in kakor vidim po diagonalni, tudi krepkem požirku. Graničar prinese vode, in čeprav žejen, sem jo pil nezaupno, pričakujoč zdaj pa zdaj bo padlo po moji koži. Nič! Aha, si mislim, ko mi ponudijo jed in žganje, lepa manira. Najprej me hočete nasiliti in napojiti, dobro, potem pa švic, švic! Ne boste me prevarili, vsa Avstrija vas pozna. Krepko potegnem iz čutare v pričakovanju, čim več »ga« bom imel, tem manje bom čutil palico — magari — zwei Trachten Prügel. — Zopet ljubezniv trk z graničarjem — nato nadaljuje. — Ko smo se okrepčali, stojim nekaj trenutkov pričakujoč — saj veste kaj. Moral me je vojak prijeti pod pazduho, da me je spravil dalje, tako sem bil zaverovan v palico, ki me čaka. Zopet nič in končno tudi nič! Določil so mi — diesen fischen Kerl — da mi je bil vodnik do te gostilne, Na-

smejem se, ter mu rečem, da bo tudi le pri tej kazni ostalo, kajti pogosto je vino hujša kazen, ko palica.

Zamislim se, kako so odpremljali Avstrijci v letu 1919 naše može in otroke v svoje ujetniške tabore, kjer jim niti vode niso privoščili.

Da sem navedel podrobno samo ta primer, je le radi tega, ker je bil natipičnejši. Mnogo Avstrijevcev potuje danes k nam, ker so dobili zagotovila zajetih Hitlerjevcev, da se jim je godilo dobro in je pri nas povsem varno potovati. Neki inteligent iz Grada mi je zatrdil, da se ni upal vseh 15 let v Jugoslavijo, dokler mu ni znanec iz Hitlerjevskih vrst poslal zaupno pismo, da pri nas ni tako, kakor šušljajo in pišejo avstrijski nacionalni literati in pisci. Da bi podkrepil, kar je povedal, je še dejal: »Jetzt glauben wir, das alles wahr ist, was uns Bubi geschrieben hat«, ničesar se nam ni zgodilo, ko smo prestopili mejo, povsod so prijazni z nami.

Nevidni zidovi Jerihe se podirajo po tistih, ki so jih postavili.

J. R.

kama. Da delavstvo ni enakomočen nasprotnik kapitala, ki ima v oblasti vsa produkcijska sredstva, je jasno. Mezdne spore naj bi odslej reševali mezdni inspektorati, katerih področje bi se skladalo z Delavsko zbornico, njih najvišja instanca naj bi bil višji mezdni inspektorat. Tak mezdni inspektorat naj bi sestajal iz po treh za dobo treh let imenovanih stalnih članov, ki jih imenuje minister socialne politike in zdravja na predlog bana iz vrst sodnikov delavskega zavarovanja ali upravnih uradnikov inspekcij dela. Nadaljnji predlog za prisednike stavita zbornica za trgovino, obrt in industrijo, poslodavska zbornica, drugega pa predlaga Delavska zbornica. Na razpravi je glasovanje javno, sprejeti so predlogi, za katere glasujeta vsaj dva člana. Torej je tudi najboljši delavski zastopnik vedno v relaciji 1:2. Za delavstvo bi mogel imeti smisel edino tak inspektorat, ki bi bil izvoljen na obratu in sicer za dobo enega leta. Seveda bi se ta izvolitev morala vršiti povsem po načelih demokracije. Nadalje je zanimiv člen 5., ki pravi: Vse te informacije služijo za uradne name-ne mezdnih inspektoratov in se, kolikor pri tem ne gre za sumarne preglede, ne smejo objavljati! Demokratični način bi vsekakor bil, pripustiti v vseh vprašanjih, celo pa že v vprašanjih mezdnih odnošajev, javno kontrolo dejanskega stanja. »Demokratičnost« tega predloga pa kaže najlepše dejstvo, ki nam odkriva tudi prikriti cilj vsega tega pravilnikovanja. Če med obema strankama ni dosežen sporazum, tedaj zadobi mezdni komisariat diktatorsko oblast: Izreka v sporni zadevi razsodbo, ki ima, ko postane pravomočna, pravno veljavnost kolektivne pogodbe. Z drugimi besedami: Kolektivne pogodbe bi ne obstajale več dejansko, marveč le na papirju! Edina možnost obrambe bi bila odvzeta delavstvu. Malenkostna pravna zaščita, ki jo še uživa pred kapitalom, bi mu bila odvzeta.

Poleg tega je treba opozoriti še na zaposlitvene kategorije, ki jih postavlja pravilnik, in pa mezdni zaslužek. Prvo, kar je leta 1934 zanimivo je, da pravilnik deli kategorije po spolu in po starostnih skupinah. Vsaj v »delavski javnosti« bi pa menda lahko bilo jasno, da gre enakemu delu enako plačilo, najsi ga opravlja mladoletni, mož ali žena. Najbolje pa jo zares odrežejo nekvalificirani delavci, ki jim je eksistenčni minimum dosegljiv le tedaj, ako je tudi žena delno zaposlena. Torej delavčevi plači kar lepo prišteje še ženin »zaslužek«, ki ga mora prigarati poleg vsega gospodinjkega in vzgojnega dela!

M. M.

OPAZOVALEC

Fran Erjavec

4. IX. 1834 — 12. I. 1887.

(Ob stoletnici njegovega rojstva.)

Slovenski narod (zlasti šolska mladina) bi se moral spominjati z neomejenim priznanjem svojega velikega prirodo pisca, potopisca in narodopisca ob stoletnici njegovega rojstva.

Erjavec je bil slovenski Brehm (prav za prav že pred njim). Baval se je z živalstvom, posebno z mehkužci, n. pr. s polži. Njegova prednost je bila v tem, da je prirodo pisni vsebini dajal umetniško pripovedno obliko. V tem pogledu je postal naš prvi in doslej nedosežni mojster. Njegov znanstveni glas je segal v široki svet. Iz prirodo pisja je priredil tudi naše prve šolske knjige.

Nič manj tehtni niso njegovi potopisi, polni ostrih družbenih opazovanj, n. pr. za hrvaško javno življenje 60. let v potopisu »Med Savo in Dravo«. Prirodo pisno in potopisno vsebino je časih združil tudi v svojih povestih.

Skrbno je nabiral narodno blago, ki ga je priobčeval pod imenom »Iz potne torbe« in mu je pri tem s svetom pomagal Fr. Levstik. Imel je izbrusen jezikovni čut, ker je zajemal iz ljudstva besede in izraze.

Fran Erjavec je bil človek iz ljudstva, priku-pen tudi po zunanjosti. Slovenski mož, vreden Gregorčičeve veličastne hvalnice, znanstvenik in umetnik v eni osebi, je spadal med vrhove našega takratnega rodu, ker je globoko zasadil lopato v domača tla, da jih zrahlja za bodočnost, ki pride prej ali slej za vsakogar, kdor veruje vase in dela záse.

A-a.

Zadružna državna ureditev

Doli na jugu pa prav posebno klijejo nove ideje in novo časopisje, in za čuda, vsi ti časopisi imajo nekam sorodno osnovno misel, ki jo branijo in skušajo spraviti v denar in med svet. Pri nas, severnjakih, vsaka misel, ki se razprede, zamrzne že v peresu in v grlu, kakor bi bili v Sibiriji.

V roke mi je prišel mesečnik »Zbor«, ki je začel izhajati v Belgradu. Načel je že v prvi številki nekaj gospodarskih vprašanj, ki želimo, da bi jih dokončno rešil in čimprej uveljavil. Tako n. pr. da se omeje prevodi za res dobra svetovna dela,

Nekoliko pripomb k »Pravilniku glede smernic za določanje minimalnih mezd«

Spričo naraščajočega mezdnege gibanja po vsej Sloveniji se je zdelo vodstvu delavske zbornice potrebno nekaj ukreniti. V ta namen je »Zadnja seja Centralnega tajništva sklenila glede načrtov o minimalnih mezdah, da je treba začeti v teh vprašanjih diskusijo v delavski javnosti v namenu, da se v tem pogledu obstoječe razlike v gledanjih na ta problem izenačijo.«

Vodstvo je izdalo projekt »Pravilnika glede smernic za določanje minimalnih mezd« in pa načrt »Zakona o osiguranju minimalnih zaslužkov in pobijanju nelojalne konkurence s pomočjo delavskih mezd«. Načelno pomenja ta pravilnik regi-

stracijo sedanjega stanja, njegova tendenca je, »da se obdrže obstoječe mezdne relacije«. Že to dejstvo samo ob sebi kaže, da pravilnik realne vrednosti za delavstvo nima, ker vsi vemo, da »obstojee mezdne relacije« sploh ne kaže znova registrirati, ker so registrirane v vsej javnosti dovolj jasno, prav tako pa ne more delavstvo imeti haska od načrta, katerega tendenca je, obdržati sedanje stanje, o katerem je jasno ko beli dan, da je nevzdržno, da izroča maso bedi, lakoti in boleznim.

Nadalje je pravilnik sestavljen tako, kakor bi bilo treba razsojati med dvema gospodarsko in oblastno enakopravnima in enako močnima stran-

izdajanje šundov, lascivnih romanov in »indijana-ric« pa prepreči, da pridejo do veljave domača dela domačih piscev z domačo snovjo, da spoznamo sami sebe na svoji zemlji in v svojem okolju. Pri nas Slovencih se nimamo kaj pritoževati, če izvzamemo, seveda, »jutrovske« »literature«, ki ji celo slovenska beseda vse predomače zvenj in ji je židovski »šmok« za zgled.

Pa poglejmo miselno usmeritev novega časopisa. Že ime »Zbor« dokazuje nekaj poveljevalni poudarek uniformnosti, ki izključuje vsako možnost za zdrav in pester razvoj narodnih posebnosti, ampak da se le-te zamore in podredijo višji volji. Za osnovno misel si je list privzel geslo: Ne fašizem ne kapitalizem ne marksizem, ampak združna država. Za tako zvano »liberalno« demokracijo pravi, da le-ta ovira »napredno delovanje in sporazumno sodelovanje vseh koristnih členov narodne (ljudske?) družbe«. Za fašizem pravilno trdi, da »le-ta in podobni sistemi in metode ne ustrezajo pogojem in potrebam našega življenja in duši našega naroda«. Zadržna ureditev družbe in države naj bi bila prava demokracija. To pa takole zagovarja:

»Združni sistem preprečuje vsako nasilje, pa naj že bo odzgoraj ali odspodaj, in pomenja resnično avtoriteto, red in delo. V taki ureditvi država ni prisilna organizacija, ampak prava mati in domovina vseh državljanov, ki sodelujejo in pridobivajo v družabni celoti brez ozira na njihov položaj in poklic. Življenje posameznika in družabnih plasti je tu v popolnem skladu z obim dobrim in z napredkom vse družbe in nacionalne (narodne?) skupnosti, ki se ji podreajo vsi posamezniki in krajevni interesi. Združni sistem omogoča neposredno stvarno sodelovanje najširših plasti naroda (ljudstva?) in njihovo najboljšo udeležbo pri reševanju vseh pridobitnih, družabnih in kulturnih vprašanj.

Nasprotno kapitalizmu in drugim materialističnim sistemom združništvo in združni sistem usposablja ves narod (ljudstvo?), vsakega posameznika in vse družabne plasti za velika in pozitivna dela.

Ta sistem obeležuje: pravično obdavčenje, razumna izmenjava dobrin, prehod iz razkosanega, anarhističnega in nesocialnega gospodarstva v organizirano načrtno gospodarstvo, socializacijo velikih podjetij, ki služijo splošnim potrebam, razbremenitev uprave in uvedbo reda v državne finance i. t. d.

Ta združni državni sistem naj bi se naslonil na kmetijstvo in kmečki stan. Zasebna lastnina naj bi bila omejena navzgor in navzdol, osebna svoboda pa v odgovornosti glede na splošne interese in celoto...

Sedaj človek kar lahko izbira: demokracija stanovska, združna in fašistična ureditev države, če ne upoštevamo komunističnega ali sovjetskega sistema.

Seveda so možni še številni odtenki teh glavnih sistemov. Vsi ti sistemi, kolikor so novi in še nepreizkušeni, pa bodo morali prebroditi še marsikatero oviro in prebiti spremembe in leta, preden se kateri dokončno uveljavi. Kriza jih je vrgla na površje, pa jih bo kriza tudi pobrala.

Pri vsem tem preurejanju Slovenci ne moremo sodelovati ne z besedo ne s tiskom, toda na eno nikoli ne pozabimo, da smo in ostanemo Slovenci, zakaj le dober Slovenec je dober državljan!

Gibanje združbe borcev v Jugoslaviji

Pod tem naslovom prinaša novi belgrajski mesečnik »Zbor« v svoji prvi številki tudi člančič o »Boju«, ki da je idejni nosilec za ustanovitev »Saveza ratnika« za vso državo. Gibanje je za sedaj omejeno na »slovenski del našega naroda« izključno iz praktičnih razlogov. »Na čelu tega gibanja«, piše »Zbor«, »ki se s polno pravico imenuje narodno gibanje, ker je vzklilo spontano iz naroda, stoji dobrovoljci, ki ga imajo za nadaljevanje dobrovoljskega gibanja v korist naroda in države. To gibanje je najboljša poročila za neoporečnost in vzvišene cilje gibanja, ki je izpolnjeno z nesebično in žarko ljubeznijo za našo veliko, skupno Domo-vino.«

Nadalje pravi, kako naglo se je gibanje razširilo, češ, da je ponekod bilo na shodu tudi do desetisoč ljudi. »Nova doba zahteva novih ljudi, ki niso obremenjeni s preteklostjo, z nesodobnimi izročili in predsodki; ljudi nesebičnih in poštenih, ki hočejo ustvarjati oblike novega življenja.«

Člančič je podpisan z začetnicama A. K. in po obliki in vsebini močno podoben govorom predsednika »Boja«, g. Avgusta Kustra.

»Slovenski del našega naroda« naj spomni govornike »Boja«, da so naša preteklost, naše izročilo in naši predsodki (zgodovina, jezik in vera) najdragocenejši biseri in največje bogastvo vseh dobrih Slovencev, ki odločno odklanjajo »ustvarjalce oblik novega življenja«, če to življenje ne bi bilo v skladu z našo preteklostjo, z našimi izročili in z našimi predsodki.

Kdor dela, naj tudi je

V članku »Moralna upravičenost« piše »Pohod« v zadevi mezdnege spora trboveljskih rudarjev: »Psihološko stanje delavstva ne prenese nobene diktata in prav gotovo je delavstvo danes nedostopno vsaki tako trezni besedi, če je izrečena napram njemu v preveč ostri, zapovedujoči obliki. Delavec se zaveda, da zavisí njegova eksistenca od podjetja, ki mu daje kruh. Delavec bo zaradi tega lojalno pristal na znižanje svojih prejemkov, če se ga prepriča, da je to znižanje nujna in neizbežna posledica gospodarskega stanja dotičnega podjetja. Ali se je skušalo prepričati rudarja, da TPD v resnici ni v stanju plačevati prejšnjih mezd?»

Članek se končuje: »Prvi predpogoj bodi: Plačaj delavca, da more živeti vsaj najbednejše življenje. — Kdor ne dela, naj ne je! Veljati pa mora tudi geslo: Kdor ne plačuje delavca vsaj toliko, da si ta lahko nabavlja najnujnejše življenjske potrebe, ta ni nikak podjetnik in kot tak ne zasluži nobene pomoči niti merodajnih faktorjev niti javnosti. ... delavstvo takega podjetja ima vso pravico do moralne in materialne podpore celokupne javnosti, in to tudi tedaj, če mu je zašel v njegovem skupnem boju korak nekoliko s prave poti.«

Nič ne bi imeli proti temu, če podjetje, ki je brez svoje krivde zašlo v finančne stiske, a je do teje svoje delavstvo dobro plačevalo, skuša prepričati svoje delavstvo, naj se glede na nevzdržne razmere podjetja zadovolji z manjšimi prejemki, ne da bi to znižanje ogražalo bitne življenjske potrebe delavskih družin. Toda rudarji v trboveljskih rudnikih so že doslej dobesedno gladovali s svojimi družinami zaradi prenizkih mezd. V letih dobre konjunktore rudnikov TPD rudar ni imel prav nobene koristi od presežkov normalnega dobička TPD, ki so šli v žep tujih delničarjev in domačih »nacionalizatorjev« ali pa v nekatere nepotrebne investicije. Če so dobički družbe zdaj res kaj manjši, bi bilo prav in v redu, da se delno ali popolnoma ustavi izplačevanje dividend za čas slabe konjunktore, ne da bi pri tem delavstvo moralo s strdanjem vzdrževati redno prosperiteto podjetja. Saj je podjetnik tisti, ki se vedno in povsod sklicuje na svoj riziko, dejansko ga pa skuša enostransko in samovoljno prevaliti na pleča izstradanega delavstva. Delavec, če dela, mora tudi jesti, da ohranja moči za podjetje. Z okostnjaki se ne morejo vzdrževati ne podjetja ne narodno gospodarstvo ne skupna moč prebivalstva ne družinsko življenje niti redno in pravilno funkcioniranje države. V teh težkih časih noben delavec ali nižji nameščenelec, najmanj pa rudar, ne prenese znižanja plačanih mezd. Kdor drugače misli in dela, dela proti interesom splošnosti in narodnega blagostanja.

Tudi bolezni, zlasti tuberkuloza, se širijo zaradi nedovoljnega hranjenja organizma, ki hira in slabi odpornost telesa proti boleznim in utrdljivosti pri delu. In vse to samo zaradi tega, da se ne zmanjšajo dobički velepodjetij in ne izostanejo polnozvenčice dividende delničarjev in bogate tati-jeme upravnih svetnikov.

Vmes bo morala poseči država, da zavaruje eksistenčni minimum delavstva in temu zadostne mezde. Delavske zbornice so tak osnutek že izdelale in ga vložile na pristojna mesta.

V interesu države je, da se ta osnutek sprejme in napravi konec samovolji »nacionaliziranih« velepodjetij in njihovih prijateljev. Polonja docet!

Prija teljem!

Večkrat se oglašajo prijatelji našega lista in nas opozarjajo, da manjka listu popolne in do zadnje pičice skladne enotnosti pri pogledu na razna drugotna vprašanja. Priznavajo pa ti prijatelji naši sami, da smo si v osnovnih mislih ostali zvesti, zvesti morda bolj, nego katerikoli drugi list in katerikoli drugo gibanje, v tistih osnovnih mislih, ki zadevajo slovenstvo, njegovo bitno upravičenost, njegovo kulturno izročilo.

In v tem priznanju je že tudi spoznavanje našega programa. Kajti brž ko priznava kdorkoli te naše osnovne zahteve, je že stopil v slovensko bojno vrsto, in ne prihaja nam in tudi ne sme nam prihajati na misel, da bi zahtevali od njega, naj podrejuje vse svoje mišljenje, vse svoje dejanje in nehanje nazorom bodisi kakega drugega našega sodelavca, bodisi tudi uredništva. Narobe, prav v tej raznovrstnosti naj se zgrne moč slovenstva, kresanje kremenov duha naj nam razsvetljuje pot skozi temačno in nepregledno goščo zmot in trpljenja, po kateri brodim in blodimo, deloma po lastni krivdi, še več po krivdi drugih.

Tem bliže nam je vsaktero prepričanje, čim bolj je slovensko. In to je poglavitno v našem boju. Razlike v osebnem prepričanju ne štejejo za vojska v bojni vrsti. In ne smejo šteti, dokler stoji sovražnik pred to vrsto, pripravljen, da izrabi vsako našo slabost.

In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus autem caritas.

V potrebnih stvareh sloga, v dvomljivih svoboda, toda povsod in vsegdar strpnost.

MALI ZAPISKI

Prepovedana knjiga.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti knjigo »Dimitrov contra Göring«, ki je izšla v Ameriki.

Odkritje spominske plošče slovenskemu rojaku prof. Fr. Magdiču

v Logareveih pri Ljutomeru bo v ponedeljek dne 10. septembra t. l. Slovenec prof. Fr. Magdič je bil rojen v Logareveih l. 1830, gimnazijo je obiskoval v Gradcu in je bil pozneje profesor na višji realki v Zagrebu, kjer je umrl l. 1914. Prof. Magdič, Slovenec, je oče hrvaške stenografije kakor je Slovenec Anton Bezenšek oče bolgarske. Magdiču bo postavilo spominsko ploščo »Hrvaško stenografsko društvo« v Zagrebu.

Nov dnevnik.

V Ljubljani hočejo izdajati nov dnevnik »Narodno Prosveto«. Na oklicu so podpisani dr. Ravnihar, Ivan Pucelj, dr. Rožič, Rudolf Golouh, dr. Gregorin, Josip Kavčič, Mravlje in drugi. Povod za dnevnik jim je dala skrb, da zgube zadnjega človeka v Sloveniji, če jih bo še poslej zastopalo »Jutro« in njegovi generali. Zanimivo je v tej zvezi, da najbolje informirani list »Jutro« do danes še ni znil v tej zadevi, čeprav kroži oklic že dober teden.

Trošarina na špirit.

Na zborovanju slovenskih trgovcev v Konjicah je povedal predsednik Jelačin, kakor beremo v »Trgovskem listu«, tole:

»Trošarina na špirit v višini 24 Din za hektolitrsko stopnjo je mnogo previsoka in naravnost prohibitivna. Ko je znašala trošarina samo 10 Din, je dala ta trošarina državi okoli 500 milijonov dinarjev na leto, danes komaj 50. Zaradi tega je oškodovan kmet, ker ne proda krompirja in drugih proizvodov, oškodovana sta detajlist in gro-sist in oškodovan je tvorničar.«

Poštna hranilnica in davkarija.

Na istem zborovanju se je govorilo tudi o podatkih glede denarnega prometa davkoplačevalcev, kakor beremo prav tam:

»V imenu združenja v Mariboru je njegov predsednik Pinter nastopil proti temu, da daje Poštna hranilnica davkarijo na razpolago vse podatke o višini prometa posameznega davkoplačevalca. — Davčna uprava smatra vse te podatke o denarnem prometu kot dokaz izvršenega poslovnega prometa, kar pa je docela zgrešeno. Kajti na Poštno hranilnico se vlaga denar tudi kot depozit ali v druge namene, da se vrne dolg ali zbere denar za kavcijo in podobno in dobi zato davčna uprava čisto napačen pojem o dejanskem poslovnem prometu.«

Vsa dela Gorkega zaplenjena.

»Deutsches Kriminalpolizeiblatt« poroča, da so prepovedana v Prusiji vsa dela ruskega pisatelja Maksima Gorkega, ki so izšla v Nemčiji.

Baski za republikansko zvezno Španijo.

Baskovski politik Yndart opisuje v pariškem dnevniku »Le jour« politično zgodovino Baskov. Pripoveduje, da se Baski od vsega začetka, kar so združeni s Španijo, niso odpovedali svoji samostojnosti. Edina rešitev baskovskega in španskega vprašanja je, da se Španija preosnuje v zvezno republiko. Katalonija je deloma že dosegla svojo samostojnost in podpira Baske v njihovem boju.

Vseh Baskov je 430.000, to je 2% celokupnega prebivalstva Španije.

Kaj je zanimivega za tujca v Angliji?

O tem piše dr. Pavel Brežnik v »Jutru«: »Za tujca pa je zanimivo v Angliji tudi to, da nima nikakih sitnosti s prijavljanjem: ko je prišel preko obmejnega uradnika, se lahko svobodno giblje po vsej deželi. V hotelu se vpiše v knjigo, nihče ga ne vpraša, ali so njegovi podatki pravilni, odkod je in kam gre. Ni mu treba pokazati potnega lista, ni se mu treba prijaviti pri policiji. Tudi ni treba plačati prav nikakšnih pristojbin za bivanje, niti kopaliških pristojbin v kopališčih, niti občinskih taks v hotelih, niti luksuznih taks v dražjih hotelih.«

Listnica uredništva.

Gosp. piscu sestavka »Še nekaj ugotovitev«. Izvolite nam sporočiti svoj naslov.

Metode Vidmarjeve

šola moderne plesne umetnosti

Za laike. Za poklicne. Za dame, gospode in otroke

Vpisovanje vsak dan od 11.—12. ure
Ljubljana, Gajeva ul. 9, visoko pritl.

Urednik in izdajatelj Fran Radešček v Ljubljani.

Širite in naročajte naš tednik!